

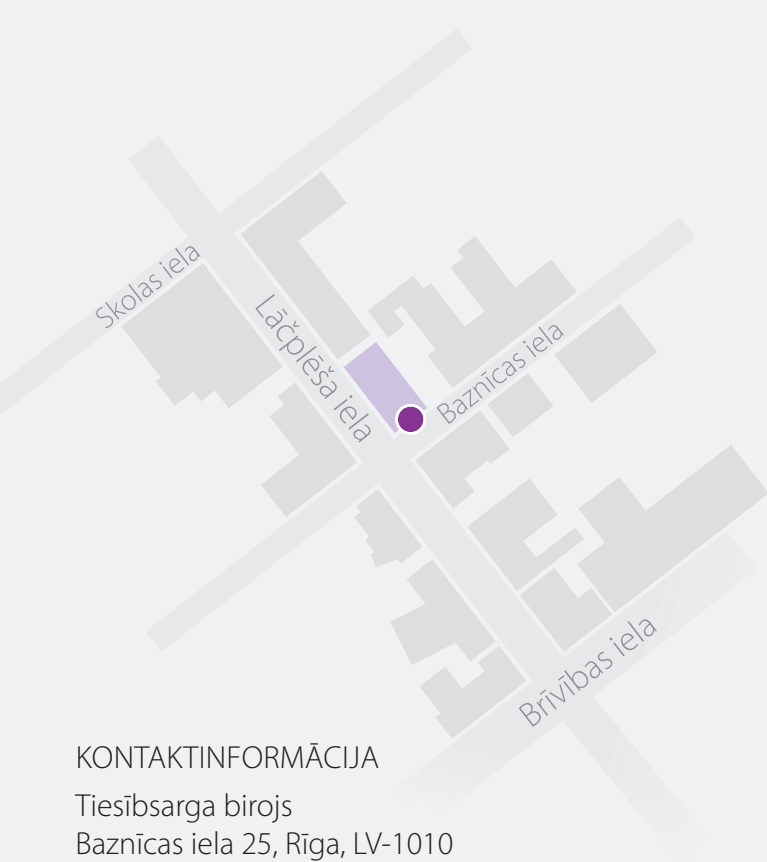
LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

**Kas ir
tiesībsargs?**

KONTAKTINFORMĀCIJA

Tiesībsarga birojs
Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010

Tālrunis: 67686768

Fakss: 67244074

E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

PIEŅEMŠANAS LAIKI

Rīga, Baznīcas iela 25 (1. stāvs)

**Klientu pieņemšana katru
darba dienu plkst. 10:00–16:00**

Konsultācijai klātienē jāpierakstās
iepriekš pa tālruni: **67686768**

Konsultācijas ir bezmaksas un
ilgst 30 minūtes

www.tiesibsargs.lv

Tiesības nav nekas abstrakts vai atrauts no indivīda ikdienas dzīves. Ikviens no mums vienlaikus saskaras gan ar tiesībām, gan arī pienākumiem. Vienas no tiesībām, kas garantētas ikvienam indivīdam, ir cilvēktiesības.

Manuprāt, viena no dzīves un attiecību mērauklām ir darīt otram tā, kā vēlies, lai citi rīkojas attiecībā pret tevi. Šo vadmotīvu īstenoju arī savā tiesībsarga darbā, risinot cilvēktiesību un labas pārvaldības jautājumus.

A stylized, handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, connected strokes.

Juris Jansons

Kas ir tiesībsargs?

Tiesībsargs ir Saeimas ievēlēta amatpersona, kas rūpējas par to, lai Latvijā tiktu ievērotas cilvēktiesības un lai valsts pārvalde un pašvaldības ievērotu labas pārvaldības principu. Tiesībsargs savā darbībā ir neatkarīgs un pakļaujas vienīgi likumam. Nevienam nav tiesību ietekmēt tiesībsargu viņa funkciju un uzdevumu pildīšanā. Tiesībsarga amats nav savienojams ar piederību pie politiskajām partijām.

1

Tiesībsarga likums stājās spēkā 2007. gada 1. janvārī, izveidojot tiesībsarga institūciju. Par pirmo tiesībsargu 2007. gada 1. martā Latvijas Republikas Saeima ievēlēja Romānu Apsīti.

2

Pirms tiesībsarga institūcijas izveides Latvijā darbojās Valsts cilvēktiesību birojs, un Tiesībsarga birojs ir šīs sākotnējās Latvijas cilvēktiesību aizsardzības institūcijas tiesību un saistību pārņēmējs.

3

Citās valstīs tiesībsargu visbiežāk sauc par ombudu. Igaunijas tiesībsargu sauc par tieslietu kancleru, bet Lietuvas tiesībsargs ir Seima kontrolieris.

Iepriekš Ārstniecības likumā pie personas piespiedu stacionēšanas nebija paredzētas tiesības pārskatīt jautājumu tiesā. Pēc Valsts cilvēktiesību biroja (tagadējā Tiesībsarga biroja) lietas ierosināšanas Saeima likumu izmainīja.

Kas ir **cilvēktiesības**?

Cilvēktiesības ir tiesību normu kopums, kas regulē attiecības starp valsti un individu (individu grupām). Šīs tiesības nosaka standartus, kādai ir jābūt valsts attieksmei pret individu, kā arī aizsardzības mehānismu pret valsts, to institūciju un amatpersonu izdarītajiem pārkāpumiem pret individu. Starp cilvēktiesībām un administratīvajām tiesībām nevar likt vienādības zīmi.

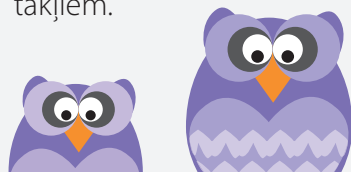
PIE CILVĒKTIESĪBĀM PIEDER TIESĪBAS UZ:

- dzīvību, brīvību un personas neaizskaramību;
- aizsardzību pret diskrimināciju;
- aizsardzību pret iejaukšanos privātajā un ģimenes dzīvē;
- izglītību, pilsonību, domu, apziņas un reliģijas brīvību;
- pārliecības brīvību un tiesības paust savus uzskatus;
- miermīlīgu sapulču un asociāciju brīvību, sociālo nodrošinājumu un citas tiesības.

- Ne visas cilvēktiesības ir absolūtas. Atsevišķos gadījumos dažas no tām valsts var ierobežot, ja ierobežojums ir noteikts ar likumu, tam ir likumīgs (leģitīms) mērķis un ierobežojums ir samērīgs.

- Cilvēktiesības nav tikai tiesības vien, tās ietver arī pienākumus. Viens no šādiem pienākumiem ir ievērot arī citu līdzcilvēku tiesības.

- Cilvēktiesības ir ikvienam cilvēkam neatkarīgi no viņa rases, tautības, ādas krāsas, valodas, dzimuma, vecuma, veselības stāvokļa, sociālās izcelsmes, ticības, politiskās pārliecības, seksuālās orientācijas vai citiem apstākļiem.

Jaunais regulējums paredz, ka, gadījumā, ja nepieciešams personu piespiedu kārtā turēt psihoneirolģiskajā slimnīcā, gala lēmumu jāpieņem tiesai.

Kas ir **diskriminācija**?

Diskriminācija ir nepamatota atšķirīga attieksme, izslēgšana vai ierobežojums kādas pazīmes dēļ: dzimums, rase, ādas krāsa, vecums, invaliditāte (veselības stāvoklis), reliģiskā vai politiskā pārliecība, nacionālā vai sociālā izcelsme, mantiskais vai ģimenes stāvoklis, seksuālā orientācija vai citi apstākļi.

1. Diskriminācijas aizliegums attiecas gan uz attiecībām starp valsti un privātpersonu, gan uz privāttiesiskajām attiecībām.
2. Darba tiesiskajās un dienesta attiecībās ir aizliegta diskriminācija pēc visām iepriekš minētajām pazīmēm.
3. Nevienam darba devējs – ne valsts, ne privātuzņēmējs –, ne pakalpojuma sniedzējs nedrīkst izturēties pret darbinieku, darba pretendentu vai pakalpojuma saņēmēju atšķirīgi, balstoties uz kādu no iepriekšminētajiem diskriminācijas pamatiem.

Kas ir laba **pārvaldība**?

Laba pārvaldība plašākā nozīmē aptver visus vispārējo tiesību principus, uz kuriem balstās valsts pārvalde un kurus sabiedrība atpazīst kā administratīvā procesa principus. Laba pārvaldība sevī ietver caurskatāmību, atbildīgumu, atskaitīšanos, līdzdalību un reaģēšanu uz iedzīvotāju vajadzībām.

Laba pārvaldība nozīmē pienācīgu pārvaldību.

Pašvaldība nepamatoti izslēdza denacionalizētā nama īrnieci no mājokļu palīdzības reģistra. Sieviete pēc tiesībsarga ieteikuma vērsās pašvaldībā, tomēr pašvaldība savu viedokli nemainīja.

Labas pārvaldības principā ietilpst daudzas būtiskas lietas:

- atklātība pret ikvienu kā privātpersonu un arī pret sabiedrību;
- personas datu aizsardzība;
- taisnīga procedūru īstenošana saprātīgā laika posmā.
- Bez jau iepriekš nosauktajiem aspektiem laba pārvaldība ietver arī citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai tiktu ievērotas sabiedrības tiesības un tiesiskās intereses.
- Laba pārvaldība nozīmē nodrošināt sabiedrību ar demokrātisku, tiesisku, efektīvu, atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi. Laba pārvaldība attiecas uz valsts iestādēm un arī uz pašvaldību darbu.

Ko dara tiesībsargs?

Sabiedrība tiesībsargam ir uzdevusi aizsargāt cilvēktiesības, novērst diskrimināciju un sekmēt valsts varas tiesisku, lietderīgu un labas pārvaldības principam atbilstošu īstenošanu.

Tiesībsarga likums tiesībsargam nosaka šādas funkcijas:

1. veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību;
2. sekmēt vienlīdzīgas attieksmes ievērošanu un diskriminācijas novēršanu;
3. izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē;
4. atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā cilvēktiesību un labas pārvaldības jautājumos un veicināt šo trūkumu novēršanu;
5. sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, šo tiesību aizsardzības mehānismiem un tiesībsarga darbu.

Attiecīgi persona vērsās Administratīvajā rajona tiesā, kura apmierināja sievietes pieteikumu. Administratīvās tiesas spriedumā ir atsauces uz tiesībsarga atzinumu.

Kā notiek iesniegumu iesniegšana un izskatīšana?

- Tiesībsargs cilvēktiesību un labas pārvaldības jautājumus skata gan pēc savas iniciatīvas, gan uz individuālu iesniegumu pamata.
- Iedzīvotāji var vērsties Tiesībsarga birojā ar rakstveida iesniegumu, nosūtot to pa pastu vai elektroniski. Iesniegumus var iesniegt arī Tiesībsarga birojā klātienē.
- Iesniegumi elektroniskā veidā tiek pieņemti tikai tad, ja tie ir parakstīti ar drošu elektronisko parakstu un tiem pievienots laika zīmogs.
- **Iesniegumu izskatīšana Tiesībsarga birojā ir bez maksas un konfidenciāla.**
- Iedzīvotājiem ir iespēja konsultēties ar tiesībsargu vai Tiesībsarga biroja darbinieku klātienē, iepriekš piesakoties pa tālruni **67686768**.
- Konsultāciju iespējams saņemt arī **pa tālruni**, zvanot uz iepriekš norādīto tālruņa numuru, vai nosūtot interesējošo jautājumu uz e-pasta adresi: **tiesibsargs@tiesibsargs.lv**.
- **Korespondence** (Tiesībsarga birojā adresēts iesniegums un Tiesībsarga biroja atbilde) starp tiesībsargu un personām, kuras atrodas militārajā dienestā, ārpusģimenes aprūpes, audzināšanas vai slēgta tipa iestādē, netiek pakļauta normatīvajos aktos noteiktajai pārbaudei un nekavējoties tiek nodota adresātam.
- Personai, kura izvēlējusies tiesībsargu savu interešu aizstāvībai, jāņem vērā, ka vērsšanās Tiesībsarga birojā un pārbaudes lietas ierosināšana neaptur normatīvā akta, tiesas nolēmuma, administratīvā vai cita individuāla tiesību akta darbību, kā arī likumā noteikto procesuālo termiņu tecējumu.

2009. gada 27. janvārī veiktie grozījumi Ministru kabineta noteikumos „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” paredzēja, ka trūcīgām personām ir jāveic pacientu iemaksas.

Līdz ar to personai paralēli jāizmanto citi tiesību aizsardzības mehānismi (piemēram, tiesa).

- Pēc rakstveida iesnieguma saņemšanas tiesībsargs ne vēlāk kā viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas brīža pieņem lēmumu par pārbaudes lietas ierosināšanu un informē par to personu vai sniedz atbildi pēc būtības uz iesniegumu.
- **Pārbaudes lietas izskatīšanas termiņš ir trīs mēneši, tomēr gadījumos, kad lieta ir sarežģīta vai radušies citi objektīvi iemesli, tiesībsargs šo termiņu var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par diviem gadiem.** Par pārbaudes lietas izskatīšanas termiņa pagarināšanu tiek paziņots iesniedzējam, norādot termiņa pagarināšanas iemeslus.

- Pārbaudes lietas izskatīšanas gaitā tiesībsargs uzklausa iesaistīto pušu un citu personu paskaidrojumus, pieprasa speciālistu atzinumus, kā arī veic citas likumā noteiktās darbības, kas nepieciešamas pārbaudes lietas izskatīšanai. Pārbaudes lieta tiek pabeigta ar tajā iesaistīto pušu izlīgumu vai tiesībsarga atzinumu.
- Izlīgums ir problēmas atrisināšana, atrodot abām pusēm pieņemamu risinājuma variantu.
- Atzinumā tiesībsargs dod vērtējumu pārbaudes lietā konstatētajam. Tajā var tikt ietverti ieteikumi konstatētā pārkāpuma novēršanai un citi ieteikumi, ja tie nepieciešami. Tiesībsarga atzinums nav juridiski saistošs, tam ir ieteikuma raksturs.

Pēc tiesībsarga atzinuma Ministru kabinets ar 2009. gada 1. oktobri trūcīgās personas tomēr atbrīvoja no pacientu iemaksas veikšanas.

Kādos gadījumos tiesībsargs var **palīdzēt**?

Tiesībsargs, izskatot privātpersonu iesniegumus, likumā paredzētos gadījumos ierosina pārbaudes lietu, ja:

1
Valsts vai pašvaldības institūcijas vai to amatpersonas, iespējams, ir pārkāpušas Satversmē un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktās cilvēktiesības;

2
Valsts un pašvaldību iestādes vai to amatpersonas pret personu, iespējams, ir pieļāvušas labas pārvaldības principa pārkāpumu;

3
Pret personu, iespējams, ir pieļauta diskriminācija vai vienlīdzīgas attieksmes pārkāpums.

Romu tautības pārstāvis vairākkārt vērsās pilsētas domē ar lūgumu uzlabot dzīvokļa apstākļus, taču dome šo jautājumu nerisināja iedzīvotāja tautības dēļ.

Kādus jautājumus tiesībsargs neizskata?

- Tiesībsargs neizskata iesniegumus un nekonsultē lietās, kurās starp tām pašām pusēm un par to pašu pārkāpumu jau ir stājies spēkā tiesas spriedums.
- Tiesībsargs neizskata strīdus starp privātpersonām, atskaitot gadījumus, kad persona ir saskārusies ar diskrimināciju vai atšķirīgu attieksmi. Šādās situācijās tiesībsargs var personas vārdā sagatavot pieteikumu un aizstāvēt personu tiesā.
- Tiesībsargs neizskata iesniegumus par gadījumiem, kad Latvijas iedzīvotāju tiesības ir pārkāpušas ārvalstu valsts un pašvaldību institūcijas. Šādos gadījumos personai jāvēršas attiecīgās valsts ombudzinstitūcijā. Pārkāpumus, ko pieļāvušas Eiropas Savienības institūcijas, skata Eiropas ombuds.
- Pastāv iespēja, ka tiesībsargs nevarēs sekmīgi veikt pārbaudi gadījumos, ja pārkāpums ir pieļauts pirms ilga laika (vai rākiem gadiem).

Pēc tiesībsarga iesaistīšanās pilsētas dome pieņēma lēmumu par cita pašvaldības dzīvokļa izīrēšanu iedzīvotājam un viņa ģimenei.

Kāda informācija norādāma iesniegumā?

Iesniegumam jābūt sagatavotam saskaņā ar **iesniegumu likumu** – tajā jānorāda vārds, uzvārds, tālruna numurs un adrese, uz kuru nosūtīt atbildi, ja nepieciešams, arī citas ziņas, kas palīdzēs sazināties ar iesnieguma iesniedzēju. Iesniegumu var iesniegt datorrakstā vai salasāmā rokrakstā.

Saistībā ar iespējamo pārkāpumu jānorāda:

Iestāde vai persona, pret kuru tiek vērsta sūdzība;

Detalizēts fakto izklāsts tādā secībā, kādā tie notikuši, sniedzot precīzu aprakstu par notikumiem un apstākļiem, norādot iesaistīto personu vai amatpersonu vārdu, uzvārdu, precīzu iestādes nosaukumu un adresi, kā arī pārkāpuma negatīvās sekas (nodarītais zaudējums);

Informācija par to, vai iestādes rīcība vai lēmums ir apstrīdēts augstākā iestādē un pār-sūdzēts, ja šāda iespēja ir pastāvējusi.

Pie tiesībsarga vērsās ģimnāzijas skolotājs, kurš darbā ticis diskriminēts vecuma dēļ - viņam paredzētās mācību stundas atdotas jaunajam skolotājam.

- Personai sava jautājuma risināšanā vispirms ir jāvēršas pie tām amatpersonām, kuru kompetencē ir konkrēto jautājumu izvērtēt pēc būtības un pārbaudīt apstrīdētā lēmuma tiesiskumu. Ja persona nav izmantojusi savu tiesību aizsardzības iespēju, tiesībsargs šādu iesniegumu parasti neizskata, bet sniedz informāciju par valstī izveidoto tiesību aizsardzības mehānismu un tā izmantošanas iespējām.
- Iesniegumā īpaši jānorāda, ja iesniedzējs nevēlas, lai tiesībsargs sazinās ar atbildētāju un citām iesaistītajām iestādēm, kuras ir skatījušas konkrēto lietu vai ir tiesīgas to skatīt.
- Tāpat ir jādara zināms, ja iesniedzējs nevēlas, lai tiktu atklāti viņa personas dati, identitāte, tomēr jāņem vērā, ka šādā gadījumā tiesībsarga darbs var tikt apgrūtināts un iespēja veiksmīgi atrisināt lietu samazinās.
- Iesniegumam jāpievieno to dokumentu kopijas, kas saistīti ar iespējamo pārkāpumu.

Lai atvieglotu iesnieguma sagatavošanu, ir izstrādāta veidlapa, kuru iespējams saņemt Tiesībsarga birojā, izdrukāt no Tiesībsarga biroja mājaslapas **www.tiesibsargs.lv** vai saņemt pa e-pastu, sūtot pieprasījumu uz e-pastu:

tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Iesniegums jāadresē tiesībsargam:

Latvijas Republikas tiesībsargs
Baznīcas iela 25,
Rīga, LV-1010

Ģimnāzija samazināja skolotāja darba slodzi, lai piesaistītu skolai jaunus skolotājus. Pēc tiesībsarga iesaistīšanās ģimnāzija piedāvāja skolotājam risinājumu un vienojās par nosacījumiem slodžu pārdalē.

Institūcijas, kuras arī var jums **palīdzēt!**

- **Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis** 116111 (bezmaksas)
- **Datu valsts inspekcija**
Tālr. 67223131; Rīga, Blaumaņa iela 11/13–15
- **Juridiskās palīdzības administrācija**
Tālr. 80001801; Rīga, Brīvības gatve 214
- **Nacionālais veselības dienests**
Tālr. 67043700; Rīga, Cēsu iela 31 (k-3, 6. ieeja)
- **Patērētāju tiesību aizsardzības centrs**
Tālr. 65452554; Rīga, K. Valdemāra iela 157
- **Rīgas Dome**
Tālr. 80000800; Rīga, Kungu iela 7/9
- **Satversmes tiesa**
Tālr. 67210274; Rīga, J. Alunāna iela 1
- **Uzturlīdzekļu garantijas fonds**
Tālr. 67830626; Rīga, Pulkveža Brieža iela 15
- **Valsts darba inspekcija**
Tālr. 67186522, 67186523; Rīga, K. Valdemāra iela 38 (k-1)
- **Valsts Bērnu tiesību aizsardzības inspekcija**
Tālr. 67359128; Rīga, Ventspils iela 53
- **Veselības inspekcija**
Tālr. 67819671; Rīga, Kliņānu iela 7
- **Informācija par praktisku palīdzību –**
www.iespejukarte.lv

Tiesībsargs 2011. gada oktobrī nosūtīja psihoneiroloģiskajām slimnīcām rekomendācijas par bērnu tiesību situācijas uzlabošanu. VSIA „Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca” pēc rekomendāciju saņemšanas ir ieviesusi psihologa konsultācijas.

TIESĪBSARGA BIROJS

Rīga, Baznīcas iela 25, LV-1010

Tālr.: 67686768

E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Klientu pieņemšana:

katru darba dienu plkst. 10:00-16:00

Uz konsultāciju jāpierakstās iepriekš, zvanot uz

tālruni: 67686768

TIESĪBSARGA BIROJS

Rīga, Baznīcas iela 25, LV-1010

Tālr.: 67686768

E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Klientu pieņemšana:

katru darba dienu plkst. 10:00-16:00

Uz konsultāciju jāpierakstās iepriekš, zvanot uz

tālruni: 67686768

TIESĪBSARGA BIROJS

Rīga, Baznīcas iela 25, LV-1010

Tālr.: 67686768

E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Klientu pieņemšana:

katru darba dienu plkst. 10:00-16:00

Uz konsultāciju jāpierakstās iepriekš, zvanot uz

tālruni: 67686768

TIESĪBSARGA BIROJS

Rīga, Baznīcas iela 25, LV-1010

Tālr.: 67686768

E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Klientu pieņemšana:

katru darba dienu plkst. 10:00-16:00

Uz konsultāciju jāpierakstās iepriekš, zvanot uz

tālruni: 67686768

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

LATVIJAS REPUBLIKAS

TIESĪBSARGS

Izgriez vizītkarti, saglabā un iedod citam!

